

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 6. januar 2025

Orientering nr. 1/2025

Formanden for Naalakkersuisuts nytårstale: ”En ny udvikling for Grønland står for døren”

Formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, indledte sin nytårstale den 1. januar 2025 med at sætte fokus på samarbejdet med Danmark og arbejdet for at opnå selvstændighed. ”Det er nu blevet tid til at tage det næste skridt for vort land. Ligesom andre lande i verden må vi arbejde for at fjerne de hindringer for samarbejde – som vi kan betegne som kolonitidens lænker – og bevæge os videre”, og fortsatte: ”Historien og de nutidige forhold har vist, at vort samarbejde med Kongeriget Danmark ikke har formået at skabe fuld lighed, og hvis vi stadigvæk skal tage udgangspunkt i den danske grundlov, kan der ikke skabes et ligeværdigt samarbejde”. I nytårstalen lagde Múte B. Egede desuden vægt på betydningen af den nye internationale lufthavn i Nuuk og en fortsat udbygning af infrastrukturen, der kan bidrage til et tættere samarbejde med andre lande end Danmark.

Med henvisning til selvstyrelovens ramme for grønlandsk selvstændighed og udkastet til en grønlandsk forfatning tilkendegav formanden for Naalakkersuisut om ambitionen for den kommende valgperiode, at: ”Det er nødvendigt med at tage store skridt, men det skal ske på et fornuftigt grundlag, og i sidste ende er det myndighederne og borgerne der bestemmer kursen”.

Formanden omtalte desuden de politiske målsætninger, som Naalakkersuisut har arbejdet med i det forgangne år, heriblandt en ny fiskerilov samt Grønlands første turismelov og ønsket om at styrke den lokale forankring og ejerskab i begge erhverv. Talen kan læses i sin helhed i bilaget til denne orientering.

Politikere reagerer på Donald Trumps udtalelser om ejerskab og kontrol med Grønland

”Grønland er vores. Vi er ikke til salg og vil aldrig komme til salg. Vores årelange kamp for frihed skal vi ikke miste”. Sådan skrev formand for Naalakkersuisut, Múte B. Egede, på sin Facebook-side den 23. december 2024, efter Donald Trumps udtalelser på det sociale medie Truth Social om amerikansk ejerskab og kontrol med Grønland. ”Dog skal vi fortsætte med at være åbne for samarbejde og handel med hele verden, især med vores naboer. Da alt samarbejde og handel ikke kan gå via Danmark”, fortsætter Múte B. Egede sit opslag.

De grønlandske folketingsmedlemmer Aaja Chemnitz (IA) og Aki-Matilda Høegh-Dam (SIU) udtalte sig begge til Sermitsiaq den 23. december 2024 med lignende reaktioner på Donald Trumps udtalelse: ”Jeg synes det er vigtigt, at dialogen skal tages direkte med Grønland for vi har udvidet selvstyre. Der er også en modenhed i Grønland til at tage diskussionen”, sagde Aaja Chemnitz, mens Aki-Matilda Høegh-Dam udtalte: ”Vi er et land og et folk med vores egen kultur, vores eget sprog og en klar ambition om at forme vores fremtid på egne præmisser [...] Men vi ønsker ikke at gentage historien ved at isolere os til ét enkelt land, som vi har gjort med Danmark i århundreder”.

I en pressemeddelelse bragt i Sermitsiaq den 27. december 2024 skriver naalakkersuisoq Erik Jensen, formand for Siumut: *”Interessen fra verdens stormagter, inklusive USA, er et tydeligt tegn på vores geopolitiske betydning. Dette anerkender vi som en mulighed for at skabe nye relationer og styrke vores vej mod selvstændighed. [...] Vi vil udtrykke vores taknemmelighed for den julehilsen, hvor USA’s kommende præsident, Donald Trump, inkluderede Grønland. Denne gestus viser, at vores land har en plads i internationale overvejelser”.*

Enighed om rollefordeling under Kongerigets formandskab for Arktisk Råd

I en pressemeddelelse udsendt af Departement for Selvstændighed og Udenrigsanliggender den 20. december 2024 oplyses det, at Grønland, Færøerne og Danmark er nået til enighed om en model for varetagelsen af formandskabet for Arktisk Råd 2025-2027. I pressemeddelelsen oplyses det om Grønlands rolle blandt andet: *”Grønlands særlige rolle indebærer, at Naalakkersuisoq for Selvstændighed og Udenrigsanliggender, Vivian Motzfeldt, på politisk niveau overtager formandskabet for Arktisk Råd på vegne af Kongeriget Danmark ved overdragelsesmødet i Tromsø, Norge den 12. maj 2025. Derudover betyder det, at Naalakkersuisut udpeger en kandidat til arktisk ambassadør, der efter færøsk og dansk godkendelse udnævnes af udenrigsministeren”*, skriver departementet.

Naalakkersuisoq for selvstændighed og udenrigsanliggender, Vivian Motzfeldt, udtrykker i pressemeddelelsen glæde over rollefordelingen og dens betydning for det arktiske samarbejde. *”Grønland er det arktiske land i Kongeriget, og jeg er glad for, at dette afspejles i den endelige rollefordeling som vores tre lande er nået til enighed om. Det er vigtigt, at det arktiske samarbejde også ledes af folk fra Arktis, da de lever i den virkelighed i Arktis, som klimaforandringer og en ustabil verden er med til at skabe”*, udtaler Vivian Motzfeldt og takker for et godt samarbejde og en stærk fælles indsats i Kongeriget under de politiske drøftelser om formandskabet.

Blandet modtagelse af nyt pas med angivelse af grønlandsk nationalitet

Justitsministeriet meddelte den 10. december 2024, at det fra udgangen af 2024 vil være muligt at få anført sin nationalitet som grønlandsk i pas udstedt i Grønland. Naalakkersuisoq for sociale anliggender, familier, arbejdsmarked og indenrigsanliggender, Jess Svane, ser positivt på den nye mulighed: *”Det understøtter tanken om, at Grønland har sin egen identitet og ret til at definere sig selv på den internationale scene”*, udtalte han til Sermitsiaq den 11. december 2024. Medlem af Inatsisartut, Kuno Fencker (SIU), ser også positivt på det nye pas, men kritiserer den valgte løsning og beslutningsprocessen: *”Hvis vi ikke klart definerer, hvem der kan få et ”grønlandsk” pas, risikerer vi at miste grebet om vores nationale identitet [...] Jeg opfordrer Naalakkersuisut og Inatsisartut til at bruge denne situation som en anledning til at definere, hvem der kan betragtes som grønlandere, både juridisk og kulturelt”*, sagde han til Sermitsiaq den 17. december 2024.

Naalakkersuisut kommenterer afgørelsen i sagen om Paul Watson

I en pressemeddelelse fra Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling udsendt den 17. december 2024 kommenterer Naalakkersuisut Justitsministeriets afgørelse om ikke at udlevere den tilbageholdte havmiljøaktivist Paul Watson til Japan.

”Naalakkersuisut har fulgt sagen fra sidelinjen, men har ikke haft nogen form for indflydelse på afgørelsen i sagen og har heller ikke haft indblik i sagens akter. Grønland er et retssamfund, og Naalakkersuisut har grundlæggende tillid til, at Justitsministeriet og domstolene har behandlet sagen i henhold til de gældende regler”, udtaler naalakkersuisoq for erhverv, handel, råstoffer, justitsområdet og ligestilling, Naaja H. Nathanielsen, i pressemeddelelsen.

Det meddeles desuden, at Naalakkersuisut vil anmode Justitsministeriet om, at den gældende lovgivning om udlevering fra 1967 opdateres, og at den nye lov vil sikre, at kompetencen til at træffe afgørelse om udlevering alene ligger ved retterne.

Defekt på transmissionslinje fra vandkraftværk medførte langvarigt strømsvigt i Nuuk

Om formiddagen den 28. december 2024 svigtede store dele af strømforsyningen til Nuuk. Efter ca. 8 timer uden strøm i 15 graders kulde, meddelte Grønlands Politi, at Grønlands Beredskabsstab var aktiveret for at koordinere håndteringen af situationen samt sikre løbende information til borgerne. Det fremgår af en artikel i Sermitsiaq den 28. december 2024, hvori det også oplyses, at energiforsyningselskabet Nukissiorfiit måtte opstarte et backup-elværk, og at der blev oprettet varmestuer i byens sportshaller. Den manglende strøm betød, at de mange husstande i Nuuk, der opvarmes med elvarme, også var uden varme, og at fjernvarmeanlæggene i perioder også var ramt. Den 29. december 2024 oplyste Sermitsiaq, at de fleste husstande igen var forsynet med strøm.

Den 30. december 2024 udsendte Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø en pressemeddelelse, hvori Naalakkersuisut takkede borgerne samt myndigheder, virksomheder og offentlige institutioner for deres bidrag til at håndtere situationen. *”Hændelsen i Nuuk den 28. december 2024 viser, at uanset om der udvides eller bygges vandkraftværker, er det bidende nødvendigt med nødgeneratorer som back-up. Det er altafgørende at vi altid har adgang til elektricitet, vand og varme uanset årstiderne”*, siger naalakkersuisoq for landbrug, selvforsyning, energi og miljø, Kalistat Lund, i pressemeddelelsen. Den 1. januar 2025 oplyste Grønlands Beredskabsstab via medierne, at strømforsyningen vandkraftværket i Buksefjorden var genetableret, efter at en reparation transmissionslinjen, var gennemført.

Nyt parti vil stille op til valg til Inatsisartut

Partiet Qulleq (lyset eller lampen), stiftet i 2023, samler underskrifter for at kunne stille op til næste valg til Inatsisartut. Det skriver Sermitsiaq den 5. januar 2025 i en artikel, der oplyser, at partiet skal samle 870 underskrifter for at kunne stille op til valg. Af artiklen fremgår det endvidere, at partiet har lokalafdelinger i 5 byer, og at selvstændighed, et grønlandsk pas, ny kommunestruktur og genetablering af kommunernes sammenslutning, KANUKOKA, er blandt partiets mærkesager.

Oppositionspartier kritiserer formanden for Naalakkersuisuts udtalelse om folkedrab

Formand for Naalakkersuisut Múte B. Egedes udtalelse i et interview i Deadline på DR den 12. december 2024 om, at Danmark har begået folkedrab i den såkaldte spiralsag, møder kritik fra oppositionspartierne Demokraatit og Naleraq. Det skriver KNR den 3. januar 2024 i en artikel, hvori det oplyses, at formand for Demokraatit, Jens-Frederik Nielsen, stiller sig kritisk overfor udtalelsen om folkedrab og mener, at man skal afvente de igangværende udredninger: *”Det er meget, meget, meget grov beskyldning, og man skal være fuldstændig sikker, før man kommer med sådan en beskyldning. Det er nogle umenneskelige overgreb staten har begået mod grønlandske piger og kvinder i spiralsagen. Men jeg synes ikke, at man kan kalde det et folkedrab”*, udtalte han til KNR.

Formand for Naleraq, Pele Broberg, er enig i udtalelsen om, at der er tale om folkedrab, men kritiserer Naalakkersuisut for ikke at reagere og bringe sagen for Den Internationale Straffedomstol: *”Jeg ser det som det rene valgløsk. Det er først lige ved et valg, man begynder at love alting igen”*, udtalte han til KNR.